

INFO-skriv 2/2004

av Jarl Giske

29. februar 2004

*Det er over en måned siden sist, og lengden på dette skrivet tilsier at BIO-INFO kunne kommet ut oftere og med færre sider hver gang. Vel, det er faktisk et kapasitetsspørsmål... Den viktigste saken denne gang, som jeg håper alle vil lese, er avveiningene mellom areal i nybygget og BIOs framtidige økonomi. Se side 2. Dessuten er her en fyldigere omtale av budsjettet for 2004, en presentasjon av den nye kontorsjefen, noen kunngjøringer, og omtale av ledige stillinger og nytilsetninger. Og en rapport fra FBI. Men vi begynner med å gratulere professor **Terje Torsvik** med god PR for faget vårt.*

Jarl Giske

Schrödingers katt: Mikrobiologisk forskning gir oljefelt lengre levetid

Mikrobiologer ved UiB har i samarbeid med Statoil utviklet en metode for bruk av nitrat for å trygge oljeproduksjon i Nordsjøen. Det ufarlige stoffet nitrat hindrer giftgass i å ødelegge rørsystemene.

Giftgassen hydrogenulfid (H_2S) er like farlig som blåsyre. Gassen dannes av bakterier som lever av det sjøvannet som pumpes ned i reservoaret, fortalte Schrödingers katt torsdag 26. februar. Ved høye konsentrasjoner av H_2S vil gassen danne bobler i stålet, slik at man risikerer "cracking", at stålet sprekker. Mikrobiologer fant ut at disse bakteriene, som beiter på sulfat, var nærmest enerådende der nede. - Samtidig visste vi at sulfat gir lite energi til de samme bakteriene. Derfor fant vi ut at vi skulle prøve å fremelske andre bakterier som ikke laget H_2S . Vi introduserte med andre ord en konkurrerende bakterieflora, sier **Terje Torsvik**, professor i mikrobiologi til Schrödingers katt. Les mer på UiBs nettsider <http://www.uib.no/elin/php/phpnyhet2.php3?xmlfil=270204084717.xml> eller på NRKs sider: http://www.nrk.no/programmer/tv/schrodingers_katt/3555189.html

Professor Terje Torsvik og kolleger har utviklet metoder som kan gi oljefelt lengre levetid.

Kontorsjefen er tilsatt

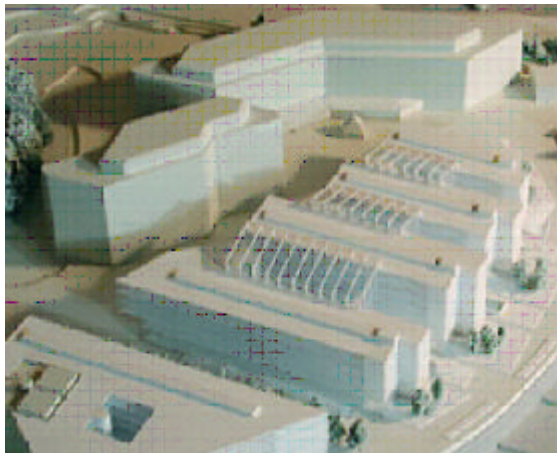
Siste arbeidsdag i februar ga fakultetsdirektør Kjell Sælen den formelle bekreftelsen til **Bjørn Åge Tømmerås** om at UiB vil tilsette ham som kontorsjef ved BIO. Tømmerås takket ja på stedet, og vil tiltre stillingen 1. juni. Bjørn Åge Tømmerås (født 1950 i Snåsa, Nord-Trøndelag) er nå forskningskoordinator ved Norsk institutt for naturforskning (NINA) i Trondheim. Han har både hovedfag og doktorgrad i zoologi (økofysiologi) fra NTNU og har også professorkompetanse innen dette feltet. Dette har imidlertid ikke vært lagt særlig vekt på under vurderingen av hans kontorsjefskompetanse. I de siste årene har han dreiet sitt perspektiv fra aktiv forskning til forskningsadministrasjon, og her vil han utvilsomt bli en ressurs for BIO. Han har dermed både god innsikt i hva som skjer inne i hodet til en forsker, og i ledelse av en administrasjon med budsjett- og personalansvar. Vi føler oss

heldige som har fått velge en kontorsjef på aller øverste hylle. Vi ønsker ham hjertelig velkommen, og håper også at han får tid til å komme innom BIO noen ganger i løpet av våren.

Så fra 1. juni kan er BIO over i den nye tid, med både instituttleder og kontorsjef. Et skår i gleden er det dog at førstekonsulent **Karen Margrete Kleiven** pensjoneres fra samme dato. Da benytter hun AFP-ordningen til å bytte BIO mot sommer, hus, hage, båt og sjø (og pensjonert ektemann) på Espeland. Det er lett å forstå valget, når muligheten er der. Men BIO mister en uvanlig høyt kvalifisert medarbeider som ville ha vært en god støtte for instituttstyrer og kontorsjef i den videre prosessen. Heldigvis er det mange andre dyktige medarbeidere som fortsetter. Så vi klarer oss nok, Karen Margrete...

Nytt om husbyggingen: arealer eller kontanter?

Universitetsstyret gjorde i februar de første prinsipielle vedtakene om byggingen av BIOs nye arealer på Marineholmen. I dette vedtaket sier universitetsstyret at UiB vil la fakultetet finansiere leien av 6100 m² i nybygg på Marineholmen ved å flytte ut av like stort areal i Autogården (der Matematisk institutt og UB holder til). Dette betyr at UiB vil sponse BIO betydelig, siden de faktiske kostnadene ved å leie i nybygg er langt større enn i Autogården. Men styret sier også at om vi vil be om mer areal enn disse 6100 m², så må vi ut med høyere leiesum per ny m². Det arealet vi forlater i Realfagbygget og i Jahnebakken er langt større enn disse 6100 m², og det er også langt mer enn det som totalt sett nå bygges på Marineholmen. Nøyaktig hvor stort nybyggene blir, er ikke helt klart, men det blir trolig 8-9000 m². Vi må altså krympe. Men enhver som har sett hvor mye mer effektiv BIOs arealer i HIB er i forhold til Realfagbygget og Jahnebakken, vet at arealkrymping i seg selv er helt OK. Og det nye bygget blir faktisk enda mer effektivt enn nåværende bioblokk i HIB.

Det er de to blokkene nærmest dagens bioblokk som nå er byggemeldt, sammen med en forbindelse til bioblokken.

De pengene vi har til å kjøpe areal for, ut over 6100 m², avhenger av at fakultetet finner leietakere til det vi forlater. Dersom de gjør det (og det regner fakultetsledelsen med, ettersom to SFF-sentre ønsker mer plass: Bjerknes og CIPR), kan vi ekspandere ytterligere i HIB-2. Men her kommer dette info-skrivets viktigste setning: *Både fakultetet og universitetsledelsen sier at viss vi klarer å flytte til et areal som i sum blir billigere å leie enn det vi idag har, så vil BIO bli sittende med et økonomisk overskudd som vi i all overskuelig framtid hvert eneste år kan bruke til utstyr, drift, eller lønn.* Etter vårt eget valg. Vi er altså i en posisjon der vi selv er med på å bestemme om våre verdier skal ligge i arealer eller i kontanter. I år betaler vi 14

millioner i husleie til fakultetet. Om vi etter flyttingen klarer å redusere dette med 10%, så har vi halvannen million i B-tillegg til instituttleder eller til enda bedre formål. Dette valget har ingen UiB-institutt hatt før oss, og vi må derfor være villige til å tenke annerledes enn alle andre. Det gjelder både kontorer, labor, undervisningsarealer, studentarealer og fellesrom. Ledelsen ved BIO vil derfor gå tungt inn i beslutningsfasen av byggeprosessen. Hadde vi hatt litt mer tid på oss, og fått de nye forskergruppene på plass før vi skal bygge (men UiB lar oss ikke vente!), så kunne vi gitt hver gruppe valg mellom areal eller driftsmidler. Nå må vi i

stedet gjøre dette på et helhetlig nivå for BIO. Men jeg håper at denne nye avveiningen er klar for alle som ønsker seg så stor plass som mulig.

Nytt fra FBI og KGB

BIO er UiBs største institutt. Størrelsen anskueliggjøres ved at FBI bare utgjør en liten (men verdsatt!) del av BIO. I følge John Birks og Knut Krzywinski er FBI forkortelsen for ”former Botanical Institute”. Men vi har mer: det er KGB som driver prosessen med husbyggingen på Marineholmen (Komitéleder Gunnar Bratbak). Så tilbake til FBI:

Først gratulerer vi professor **Hilary Birks** med andrepremie (”plant in landscape”) og tredjepremie (”plant portrait”) i den internasjonale *AGS alpine plant photographic competition*. Begge hennes vinnerbilder var fra New Zealand. Vi gratulerer også forskergruppa med artikler i meget gode tidsskrifter i det nye året. Postdoktor **Vigdis Vandvik** i *Journal of Ecology*, forsker **Einar Heegaard** i *Ecology* og Einar og professor **John Birks** i *Quaternary Science Reviews*.

John Birks er leder for QPALCLIM (Quantitative Palaeoclimatic Reconstructions from Lake Sediments, www.uib.no/bot/mcts/qpalclim), ett av BIOs fire Marie Curie Training Sites. QPALCLIM får tre nye Marie Curie Fellows denne våren: **Josh Hooker** (Zoology, Oxford og Natural History Museum London) arbeider med biodiversitetsproblemer og fjernmålingsdata. Josh kom i januar og skal være ved FBI i 6 måneder. **Ulrike Herzschuh** (Geography, Free University of Berlin) arbeider med moderne og fossilt pollen fra Sichuan, Kina. Hun kommer i mars og blir i 4 måneder. **Tom Davidson** (Geography, University College London) arbeider med rester etter fisk og plankton i innsjøsedimenter. Tom kommer rett etter påske og blir i 6 måneder. **Martin Theuerkauf** (Greifswald, Tyskland) er allerede i QPALCLIM. Han kom i oktober og blir til slutten av mai. Martin arbeider med pollenanalysedata fra Tyskland. Alle fire arbeider med numeriske og statistiske tilnærminger til data-analyse.

Førsteamanuensis **Knut Krzywinski** er leder for CULTLAND (Quantitative Palaeoclimatic Reconstructions from Lake Sediments (<http://www.uib.no/bot/mcts/cult>), et annet Marie Curie Training Site ved FBI. CULTLAND får også tre nye Marie Curie Fellows denne våren. **Eva Remke** kommer fra Ernst-Moritz Arndt University, Greifswald, Tyskland. Hun skal være her i to perioder fra februar til slutten av mai, deretter reiser hun tilbake for feltarbeid (Hiddensee). Totalt skal oppholdet strekke seg over 10 måneder. Prosjektet hennes heter ”Impact of Grazing (livestock and wild herbivores) on Coastal Heathlands at the southern Baltic Sea - historical change and current state”. Under oppholdet her i Bergen vil hun arbeide med GIS og lære nye metoder knyttet til den forskningen som skjer her. **Per Sjögren** er svensk statsborger og doktorgradstipendiat ved Universitet Bern, Institutt for planteforskning. Han kom hit i februar og vil være her ut juli. Prosjektet hans heter ”Study the vegetation history of pasture woodlands in the Jura Mountains, SW Switzerland”. **Annette Bär** kommer fra Carl von Ossietzky University,

Oldenburg, Tyskland. Hun har tidligere vært i Norge (gjestestudent ved Inst. for geografi) og skriver og snakker norsk. Hun kommer i april og vil være ut året. Prosjektet hennes heter ”Økosystem-rekonstruksjon ved hjelp av landskapstyrende og dendroøkologiske undersøkelser av dvergbusker i det norske fjellet”. Hun planlegger å ta emner ved BIO og å utføre feltarbeidet for doktorgradsprosjektet i Norge.

Før vi forlater FBI i denne omgang vil vi nevne at de er kommet ganske langt i planleggingen av forskerskolen ”University of Bergen Research School in Ecological and Environmental Change”. Igjen er det John Birks som er sentral, og forslagstillerne inkluderer også et meget sterkt og forgrenet internasjonalt kontaktnett (FBI verdig). Nå er jo Bergen International Research School in Marine Biology vedtatt opprettet, så kanskje dette blir BIOs andre forskerskole.

Budsjett 2004

Instituttet har for 2004 fått tildelt en ramme på 71 306 900 i interne midler. Egne inntekter og overføringer er på 8 606 905. I tillegg forventes det eksterne inntekter i størrelsesorden 75 millioner. Med et totalbudsjett på 155 millioner, og totalt 210 ansatte er instituttet universitetets største, og på størrelse med et middels stort fakultet.

2004 blir et overgangsår for finansieringen av BIO:

- Vi har fire institutt-tradisjoner for annuumsfordeling som skal slås sammen til 1.
- I tillegg innfører fakultetet ny modell for fakultetstildeling i år, der vi tildeles midler til lønn og husleie. Flere av postene som fakultetet disponerte før, har de også sendt over til instituttene (f. eks. støtte til feltarbeid for hovedfagsstudenter). Fakultetet har også gitt beskjed om at det vil endre resultatkomponenten fra og med 2005, derfor blir 2004 et mellomår.
- Universitetene har forhandlet seg til økte overheadsatser fra Forskningsrådet fra og med 2004 for å dekke større del av institusjonenes og instituttene merkostnader ved eksternt finansiert virksomhet. Ved UiB betyr dette at metodene som NFR-prosjekter betaler dekningsbidrag på endres. Heldigvis slår dette meget godt ut for instituttene. For BIOs del kan denne omleggingen på sikt bety mange millioner i årlige inntekter, etterhvert som alle prosjekter kommer med i ordningen. I år er det stort sett bare nye prosjekter som omfattes av omleggingen.
- BIO får i år betydelige ekstraordinære IT-kostnader knyttet til IT-avdelingens nye krav til maskiner i UiBs nett, og til fakultetets krav til overgang til klientdrift ved alle institutt. Disse to tiltakene vil i 2004 koste oss nesten 1 million ekstra. Vi får det imidlertid igjen i form av maskiner som vil vare noen år og at IT-personalet frigis fra de mest rutinepregede oppgavene. Dessuten vil klient-drift føre til økt sikkerhet mot tap av data.
- I tillegg har vi våre egne endringsprosesser på gang. Forskergruppene skal dannes i høst, til erstatning for de gamle ”undervisningsgruppene”. Det er imidlertid disse gamle gruppene som er annuumsenhetene for alle forskere denne våren.
- BIO skal også lage strategiplaner for forskning og undervisning. Behovet for nye stillinger må motiveres ut fra disse planene. I 2003 og 2004 har vi vært meget forsiktige med å sette i verk utlysningsprosesser, og dette bidrar til at vi har kunnet føre mer penger inn til drift av gruppene.
- Tre forhold bidrar til at BIO i 2004 har mulighet til å dele ut mer penger enn vanlig til forskergruppene:

- økte overhead-inntekter fra eksternt finansierte prosjekter
- ekstra stor tildeling av belønningsmidler for doktorgrader
- ledigholdelse av stillinger
- Den andre av disse tre vil kunne variere fra år til år. Den første vil trolig øke de kommende årene, ettersom en større del av den eksterne prosjektporteføljen kommer inn under de nye overheadsatsene. Dersom vi også i de kommende årene klarer å være tilbakeholdne med utlysninger, vil BIO kunne bruke mer penger på investeringer i vitenskapelig utstyr og til drift av gruppene.

Budsjett-konsekvenser for i år:

- Ledelsen har mer enn nok med å klare å slå sammen de gamle instituttene og å forberede husbyggingen. Budsjettet er derfor i meget liten grad basert på nye strategier. Det eneste nye er fokuset på forskergrupper som budsjettenhet.
- Alle andre tiltak er forsøk på å jevne ut forskjeller i spilleregler mellom instituttene, og å ta hensyn til de nye finansieringsvilkårene. Men vi har ikke oversikt over alle ujevnheter, og først 2005-budsjettet vil bli enhetlig for BIO.
- Budsjettet må revideres etter et halvt år, siden det er usikkerheter knyttet både til utgifter og inntekter.
- Flat per capita-sats til alle grupper, lik for alle vitenskapelig ansatte
- Belønningsmidler for disputaser i 2003 etter gammel budsjettmodell fordeles denne våren til de gamle gruppene.
- Ingen muligheter for å ansette i ledige stillinger. De eneste stillingene som besettes i 2004 er en mellomstilling i marin botanikk og en ledende forsknignsteknikerstilling knyttet til Marinbiologisk feltstasjon.
- Bare utlysninger i stipendiat-stillinger, med sikte på tilsetting i januar 2005. Unntatt er en fast stilling i botanisk økologi, som har vært holdt ledig lenge. Også i denne vil ansettelsen ikke skje før i 2005.

Felles regler

- Kopi, porto, telefon, klientdrift, standard programvare dekkes av BIO sentralt.
- Felles forbruksvarer i alle lab-er dekkes av BIO sentralt. BIOs teknikere vil få i oppgave å definere hva som er "fellesutgifter" i hver av labene.
- Ingen penger fordeles til individer. Om gruppene vil dele pengene seg i mellom, vil BIO ikke hjelpe til med bokføringen.

Til høsten

- Samme per capita-sats til høsten.
- Nye grupper arver gjenstående bevilgning fra i vår, avhengig av hvor medlemmene i vårens grupper fordeler seg i forskergrupper.
- Sårkornsmidler på 500.000 kan brukes i forbindelse med oppstart av nye grupper til høsten. Seminar-midler på 200.000 kan brukes i vår til å finne ut av samarbeidskonstellasjoner.
- Forskergruppelederne blir økonomisk ansvarlig for alle interne og eksterne inntekter i sin forskergruppe. (Men i det enkelte eksternt finansierte prosjekt, vil det nok være naturlig for gruppelederne å overføre attestasjonsfullmakten på regninger til prosjektlederne. I praksis trenger det derfor ikke bli store endringer, men i prinsippet er gruppelederne i stand til å se helhetlig på hele virksomheten i gruppa.)

Nye tilsetninger

Miklós Krustóf Páll er tilsatt som postdoktor fra 17/2 –04 til 16/8 –05 på prosjektet *Pubertiming* (Geir Lasse Taranger/Sigurd Stefansson). På samme prosjekt er **Erik Vikingstad** tilsatt fra 1/2 til 30/4 2004 som forsker (UNIFOB). **Sigurd Olav Handeland** er tilsatt som forsker i 50 % stilling på prosjektet *Vekstindustert smoltifisering* i hele 2004. **Anne Ebbesson** tilsettes som forskningsassistent fra 1/3 til 31/8 i 60 % stilling på prosjektet *Smolting in Atlantic salmon*. Alt dette var havbruksprosjekter.

Runar Thyraug tilsettes fra 1/4-04 til 31/3 –06 som postdoktor på prosjektet *Mønstre i biodiversitet: Oppblomstring og stabil sameksistens i den nedre del av marine næringsnett*. Dette er den tidligere omtalte SUP-bevilgningen fra Forskningsrådet til Frede Thingstad. På samme prosjekt lyses ut en stipendiatstilling med tilsetning 1. juni.

Julie Skadal fortsetter som avd.ing. i fiskelarvelocuset til prof Ivar Rønnestad tom 30 juni.

Wenche Eide har fått forlenget sin tilsetning som forsker hos prof Hilary Birks fra 1/1 –04 tom 29/2 -04.

Ledige stillinger ved BIO

I forbindelse med professor Audrey Geffens startpakke er det lyst ut en avdelingsingeniørstilling med søknadsfrist 19. mars og en universitetsstipendiatstilling med søknadsfrist 20. mars. I Frede Thingstads SUP-prosjekt lyses det ut en stipendiatstilling med tilsetning 1. juni. Det vil også med det første bli lyst ut en stilling som ledende forskningstekniker ved Marinbiologisk feltstasjon på Espeland.

Introduksjonskurs for nytilsatte

UiB inviterer alle nytilsatte til introduksjonskurs mandag 8. mars. Kurset gir informasjon om UiB som arbeidsplass, institusjonens formål og oppbygging, samt en innføring i de tilsattes rettigheter og plikter. Frist for påmelding er mandag 1. mars. (Karen Margrete har sendt epost til alle, så dette er ikke første beskjed...) Påmeldingsskjema kan du få ved å henvende deg til Ingrid Toft på tlf. 84400 (hun faxer til de andre byggene). Kurset kan anbefales!

Høyfelt NMR

Det nasjonale samarbeidsutvalget i NMR har fått i oppdrag fra Forskningsrådet å utrede forskningsmessig behov for og mål med ultrahøyfelts (>800 MHz) NMR-analyser i norske forskningsmiljøer. NMR og høyfelts NMR benyttes blant annet innen RNA/DNA-, protein-, peptid-, toksin-, oligo- og polysakkaridforskning. Utvalget skal gi anbefalinger for eventuell plassering av et slikt laboratorium i Norge og anbefalinger til Utstysrvalget. I denne forbindelse avholder samarbeidsutvalget et møte i Bergen 18.-19. mars. Fagmiljøene ved BIO som måtte ha interesser i denne retning bes kontakte førsteamanuensis Nils Åge Frøystein (nils.froysten@kj.uib.no) for detaljer om møtet i Bergen eller dr.sc. Henrik W. Anthonsen (hwa@nt.ntnu.no) om utvalgets arbeid og innspill til dette.

Worldwide Universities Network: Global Exchange Programme

UiB deltar i Worldwide Universities Network, se omtale av nettverket i På høydens engelske utgave: <http://www.uib.no/info/english/news/php/?xmlfil=260204132859.xml>. I denne artikkelen er det lenker til Global Exchange Programme i WUN, dvs. utveksling av doktorgradsstudenter og stab, og veiledningsskriv om hvordan søknader skal utarbeides. Kontaktperson ved Forskningsavdelingen er Rådgiver Bjørn Andersen

How to Negotiate, Manage, Administer & Finish an EU Contract

The University of Bergen will in cooperation with the Institute of Marine Research (Havforskningsinstituttet) arrange the course "How to Negotiate, Manage, Administer & Finish an EU Contract", which will be open for researchers and administrative personnel at UiB, UNIFOB, CMR, IMR (HI) and NERSC, Thursday, 25th March 2004. Se mer på <http://melding.uib.no/doc/Kurs/X1077627815.html>

Studentstipender i fiskeri- og havbruksnæringen

Søknadsfristen for første runde av årets FHF-stipend er utsatt til 15. mars. Stipendet skal inspirere studenter som skriver hovedfagsoppgave til å oppsøke fiskeri- og havbruksnæringen. For de som ikke rekker å søke til første runde, vil det være ny utlysning allerede 1. mai. Kravet for å få stipend på inntil 25 000 kroner er at oppgaven er relatert til fiskeri- og havbruksnæringen. Studenten må også ha avtale med en bedrift og veileder. Stipendet kan brukes til reise og opphold i en bedrift for å samle inn data, analysere, diskutere eller forberede markedsundersøkelse, alt etter fantasi og behov. Halvparten av stipendene er øremerket jenter. Finko administrerer stipendordningen på vegne av Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF). Se mer på <http://www.fiskerifond.no>

Neste BIO-INFO

vil handle om hvordan vi skal danne og leve i forskergrupper. Pluss mye mer. Jeg tar gjerne imot tips. Hittil har FBI vært min beste interne kilde til nyheter. Men kanskje andre vet noe viktig eller hyggelig, også?